

V12.382
K 1

საქართველოს
საქართველოს

K 12. 382.
1

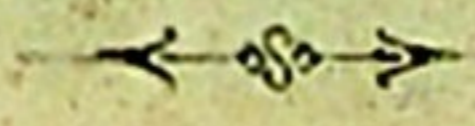

რედაქცია საკუთრება № 19.

სამართლებრივი და სასოფრობრუნველი
სამართლებრივი და სასოფრობრუნველი

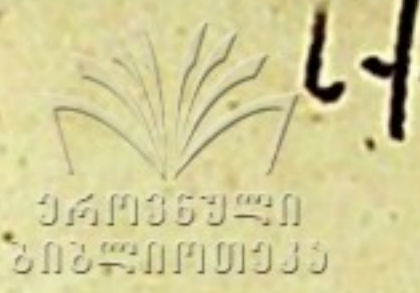

ივ მაჭავარიძისა

83

წიგნის მაღაზია „ცოდნა“-ს საკუთრება № 19.

Handwritten red scribbles

90218

Handwritten text: *თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი*

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

172

2316

ივ. მაჭავარიანისა

НЕ ВЫДАЕТСЯ

თბილისი.

ელექტრ. საბეჭდავი გრ. ნ. დიასამიძისა, სასახ. ქ.

1904.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 19 апрѣля 1904 г.

К 12.382
1

სამშობლო და კაცობრიობა.

შესაძლებელია—პატრიოტი იყოს კაცი და იმავე დროს კაცობრიობაც უყვარდეს? თუ მართალია, რომ სამშობლოს სიყვარული ვერ მოთავსდება კაცობრიობის სიყვარულთან?

ამ კითხვით მიმართა ფრანგულმა Revue-მ მსწავლულთ, მწერალთ, პოლიტიკურ მოღვაწეთ და ერთი და იგივე პასუხი მიიღო თითქმის ყველასაგან: კაცობრიობის სიყვარული იგივე გრძნობაა, რაც სამშობლოს სიყვარული, ოღონდ უფრო განვითარებული.

ვინც სამშობლოს ემსახურება, კაცობრიობას ემსახურება, რადგან მთელი კაცობრიობა სარგებლობს რომელიმე ერის მეცნიერულ, ხელოვნურ და ეკონომიურ წარმატებით. ერის ცხდვრება და წარმატება დამოკიდებულია სხვა ერთა წარმატებაზედ და ვისაც თავისი თანამემამუ-

ლენი უყვარს, სხვა ერის შვილნიც ეყვარება. თუ კი სამშობლო არ ეყვარება ადამიანს, ესე იგი თავისი მახლობელი ქვეყანა და ხალხი, ველარც კაცობრიობას შეიყვარებს, ესე იგი დაშორებულს ქვეყანას და ხალხსაო.

ზოგნი უფრო შორს მიდიან (ელიზერეკლიუ, მიჩბო) და ამტკიცებენ, ყველა ერნი ძმანი არიან და ამიტომ ჩვენ არც სამძღვრები გვწამს, არც ადგილობრივი, ეროვნული პატრიოტიზმი. ჩვენი სამშობლო—მთელი ქვეყანაა და ჩვენ კაცობრიობის შვილად მიგვაჩნია თავი. ადამიანი ყველგან ერთნაირად არის გაჭირვებული და დაჩაგრული და მეცნიერება ყველგან ერთსა და იმავე საგანს ემსახურება: იგი ცდილობს აღადგინოს, შეაერთოს ერებად გაყოფილი კაცობრიობა და ამ ქვეყნად სიმართლის და ერთობის დასაფუძნებლად ბრძოლა შეაძლებინოს.

ეგ იდეალი არისო, ამბობენ ფრანსუა კოპპე და ჰუსსონვილი: ადამიანს ჯერ კიდევ ბევრი რამ მოსდევს მხეცური და ამიტომ დღეს კაცობრიობის სიყვარული სამ-

შობლოს ღალატად მიგვაჩნია; ერი, რომელიც ეროვნულს პატრიოტიზმს დაივიწყებს, სხვა ერთა შესაქმელ ლუკმად გახდება. ეგ იდეალი შემდეგში იქნება კიდევ განხორციელდეს, მაგრამ ჩვენს დროში კი ვისაც ცხოვრება უნდა, ეგოისტურად უნდა ემსახუროს თავის სამშობლოს.

მოკლეთ მოვიყვანთ ევროპიელ გამოჩენილ მეცნიერთა და მწერართა აზრს პატრიოტიზმის და კოსმოპოლიტიზმის შესახებ და ვეცდებით ყოველ მხრივ დავანახვოთ მკითხველს ეს საყურადღებო საკითხი.

აღფრედ ფულიე. საზოგადოებრივ წინსვლას მიზნად განვითარება უნდა ჰქონდეს საზოგადოების ყოველი წევრისა. განვითარება გონებრივი, ზნეობრივი და ეკონომიური შეუძლებელია, თუ საზოგადოებას არა აქვს გარემოებათა შესაფერი დაწესებულებანი. ამგვარი დაწესებულებანი კეთილად წარმართავენ მხოლოდ იმათ, ვინც შეერთებულნი არიან ისტორიული წარსულით, ზნე-ჩვეულებით, ენით, ტრადიციით, თავისებურ კულ-

ტურით — მოკლედ რომ ვსთქვათ, ერს და არა მთელს კაცობრიობას. ჯერ ისევ კანტმა შეადგინა გეგმა „ერთა შორის დაურღვეველის მშვიდობიანობისა“; ამ მშვიდობიანობის დასამყარებლად უნდა ვებრძოლოთ ომს, და არა სამშობლოს სიყვარულს. აკი თითონ კანტმავე გაათრთხილა სხვა და სხვა ერი და ურჩია: ევროპის შეერთებულ შტატებად დამყარებამდე ხმალ-ხანჯალი არ მოიხსნათ, თორემ თქვენი ხსენებაც აღარ იქნება, ის ნეტარი დრო რომ დადგებაო.

იზულე—მეცნიერია, საზოგადოებას ბიოლოგიურად სინჯავს და დაასკვნის,— კაცობრიობის სიყვარული სამშობლოსას ერთვის და ჰფარავს, თუმცა არ აუქმებს. თავის აზრის დასამტკიცებლად ამერიკელ შტატების პრეზიდენტის სიტყვები მოჰყავს, რუზველტისა, რომელსაც გაგიჟებით უყვარს თავის სამშობლო და იმავე დროს ხელშეუხებელ წმინდად მიაჩნია სხვათა სამშობლოც. აი რას ამბობდა რუზველტი ამ რვა წლის წინად: „რეფორმატორები ამტკიცებენ — შორეულ მომავალ-

ში პატრიოტიზმი, როგორადაც ერთ-ცო-
ლიანობა, უსაფუძვლო და უსარგებლო
შეიქნებაო. იქნება მომავალში აგრეც მო-
ხდეს, მაგრამ დღეს კი, ვისაც სხვა ქვე-
ყნები ისევე უყვარს, როგორც საკუთარი
სამშობლო, მავნებელი წევრია საზოგა-
დოებისა, სწორედ ისე, როგორც მავნებე-
ლია კაცი, რომელსაც ისევე უყვარს სხვათა
ცოლები, როგორც თავისი საკუთარი“.
სამშობლოს სიყვარული ისეთივე სათნო-
ებაა, როგორც ოჯახის სიყვარული, თავ-
მოყვარეობა, პატიოსნება და ვაჟკაცობა;
მაგრამ სამშობლოს სიყვარული სხვა ერთა
სიძულვილი არ არის: ნაყოფიერად თავის
ერს მაშინ ემსახურება ადამიანი, როდეს-
საც სხვა ერთა პატივისცემას განუვითა-
რებს. სიმართლე ერთია და როგორც
კაცთა შორის სუფევს, ისე ერთა შორის
უნდა სუფევდეს. ჯერ თავისი სოფელი
უყვარს კაცს, მერმე თავისი მაზრა, თავისი
ერი, მახლობელნი ერნი და ბოლოს მთე-
ლი კაცობრიობა. მაშასადამე კაცობრიო-
ბის სიყვარული უარყოფა კი არ ყოფილა
სამშობლოს სიყვარულისა, არამედ გან-
წმენდილი, განვითარებული პატრიოტიზმი.

ანატოლ ლერუა ბოლიე: კაცობრიობის სიყვარულს სრულიადაც არ ეწინააღმდეგება სამშობლოსა. ჩემი სამშობლო მიყვარს, მაგრამ ამით კაცობრიობას კი არას ვავნებ. სამშობლოს სიყვარული თანდაყოლილი ინსტინქტიური გრძნობაა, დროთა სვლით და განათლებით განსპეტაკებული. შეგნებული პატრიოტი არ ისურვებს სხვათა ზარალს, რადგან სხვა ერთა უფლებანი ისევე სწამს, როგორც თავისი ერისა. თუ კი დაფიქრება იცის კაცმა, ყველგან აღიარებს, რომ ყველა ერის შვილსა აქვს უფლება და ვალდებულება თავის სამშობლოს ემსახუროს. ერნი, როგორადაც კერძო პირნი ერთს მოძღვრებას უნდა მსახურებდნენ: იმისთანას ნურას უზამ სხვას, რაც არ გინდა, რომ შენ გიყონ. ამ მოძღვრებამ უნდა ჩამოაგდოს ერთა შორის მშვიდობიანი დამოკიდებულებანი. მომავალში სხვა და სხვა ერები აღარ იქნება და ერთად-ერთი — კაცობრიობა-ღა იქნებაო, ამბობენ. განვითარებად და პროგრესად კი არა, უკან დახევად მიმაჩნია მეგ უტოპია, რადგან ეროვნულ განსხვა-

ვებათა მოსპობა კაცობრიობის დამახინჯე-
ბა და გალატაკება იქნება. საქმე ის კი არ
არის, ცალ-ცალკე ერნი აღარ არსებობ-
დნენ და ერთს გაერთნაირებულს კაცობრი-
ობაში შედულდნენ; საქმე ის არის, დაუა-
ხლოვოთ ერთმანეთს სხვა და-სხვა ერი,
არ დავუკარგოთ თავისი, ხშირად ბრწყინ-
ვალე, წარსული და ძმობით შეკავშირე-
ბულ ფედერაციად გარდაექმნათ მთელი
ქვეყანა.

მანიო: რა კი სახლობის სიყვარული
არას უშლის სამშობლოს სიყვარულს, სამ-
შობლოს სიყვარული როგორღა დაუშ-
ლის სიყვარულს სხვა ერებისას, როდესაც
ამ ერთა შორის დამოკიდებულებაც არ-
სებობს რამე? უწინ, როდესაც მიმოსვლა
მეტის მეტად ძნელი იყო, კიდევ შეიძლე-
ბოდა—განცალკევებულ ერს სხვა ერისა
შიში ჰქონოდა და მტრობა; დღეს კი ყვე-
ლაფერსა ვცვლით ერთმანერთში სხვადა-
სხვა: ერნი, ყველაფერი საზიაროდ გავიხა-
დეთ—საქონელი, მეცნიერება, ხელოვნება,
თვით ენაც კი—და ძნელი წარმოსადგენია,
რომ შეგნებულმა პატრიოტმა ძმად არ
მიიღოს უცხო ერის შვილი.

მეზიერი (ლოტრანგელია და გულ-დამწვარი): ერის სიმაგრე და თავისუფლება პატრიოტიზმზედ არის დამოკიდებული. თუ კაცს თავის სამშობლოსი ცხოველი სიყვარული არა აქვს, ვერც მამაპაპათა მემკვიდრეობას შეინარჩუნებს, და ვერც თითონ შეიძენს რასმე. სამშობლოს სიყვარული პირვანდელი და უწმინდესი გრძნობაა და სრულიადაც არ ეწინააღმდეგება კაცობრიობის სიყვარულს; სამშობლოს სიყვარული სრულიადაც არ მოასწავებს სხვის მტრობას. მამულის-შვილობა ის არის, არ უღალატოს კაცმა თავის სამშობლოს დიდებას და არავის შეაღახვინოს იგი. სასურველია, რასაკვირველია, რომ ერთა შორის მშვიდობიანობა ჩამოვარდეს, მაგრამ იმ პირობით კი, რომ ჩემმა სამშობლომ არა დაკარგოს-რა.

შარლ რიშე. ათინელისათვის სამშობლოს სიყვარული ათინის სიყვარული იყოს, რომაელისათვის—რომისა. გავიდა დრო და გაიზარდა, გაფართოვდა სამშობლო და მასთან მისი სიყვარულიც. ამასთან შეუძლებელი შეიქნა ხალხთა უერ-

თმანეთოდ ცხოვრება, გამრავლდა და გაა-
ღვილდა ერთა შორის დამოკიდებულებანი
და ამან დაჰბადა ის გრძნობა, რომელიც
შემდეგში კაცობრიობის სიყვარულად იქ-
ცა. გერმანელი, ინგლისელი, ფრანგი, იტა-
ლიელი, რუსი, პოლონელი, ესპანელი,
ისე ვართ ერთმანეთზედ დამოკიდებულნი,
რომ ყველანი ჩვენს ძმად და მოყვასად
მიგვაჩნია, მიუხედავად იმისა, რომ მათ
შორის მრავალი განსხვავებაა—სარწმუ-
ნოებრივი, ისტორიული, გონებრივი და სხ.
ყველანი ძმად მიგვაჩნია, მაგრამ მათ შო-
რის ზოგი უფრო დაახლოვებულნი გვყავს,
თუმცა ამით დანარჩენებსაც არაფერს ვა-
ვნებთ. როგორ არა ვთქვა: პარიზელი ვარ,
პარიზში დაბადებული და აღზრდილი და
პარიზელებთან უფრო მეტი მაქვს საზიარო,
ვიდრე სხვა ფრანგებთან. ამავე დროს ფრან-
გი ვარ, ფრანგთა რაოდენიმე თაობის შვი-
ლი, და ფრანგებთან უფრო მეტი მაქვს
საზოგადო, ვიდრე გერმანელთან ან ესპა-
ნელთან. პატრიოტი ვარ, მაგრამ კაცო-
ბრიობა კი არა მძულს; პირიქით, რადგან
ჩემი სამშობლოს ყოველი წინსვლა და სი-

კეთე სსივსა ჰფენს სხვა ერებსაც, როგორადაც სხვა ერთა სიკეთე სასარგებლოა ჩემი ერისთვისაც. რა იქნებოდა ერის ცხოვრება, თავის თავზედ რომ ყოფილიყო მარტო მინდობილი და სხვისა არა მიეღო რა? აღარც მიქელ-ანჯელო, აღარც შექსპირი ეყოლებოდა საფრანგეთს, აღარც ბეტჰოვენი, აღარც ნიუტონი... და უცხოელთ არ ეყოლებოდათ ვოლტერი, ლავუაზიე, პასტერი... დაქუცმაცვებული იქნებოდა კაცობრიობა, გონებრივად დაბეჩავებული. ბრძოლითა და იარაღით ერთა შორის ატეხილ უთანხმოებათა გარდაწყვეტა ნაშთია კაცობრიობის უწინდელ ბარბაროსულ ყოფისა; მუწუკად დარჩენილა ეს ნაშთი. მართალია, რჩება და მალე სულაც გაქრება მუწუკი, მაგრამ მორჩენის წინ ისე იბერება და ავზნიანდება, თითქო გვემუქრის—გავქრები, მაგრამ ჩემს სახსოვარს კი მაინც დაგიტოვებთო! სამშობლოს სამსახური კაცობრიობის სამსახურია, რადგან ერთაგან შესდგება კაცობრიობაც. სამშობლოს სიყვარული და სამსახური—

პატრიოტიზმი — აღზრდილი და აღფრთო-
ვანებული უნდა იყოს მოზარდ თაობაში.
სამშობლოს სიყვარული იგივეა, რაც დე-
დის სიყვარული, და მთლად წამხდარი უნდა
იყოს კაცი, რომ სთქვას — მე დედაჩემი არ
მიყვარსო. ოღონდ იმას კი არ გვასწავ-
ლის სამშობლოს სიყვარული, სხვისი სამ-
შობლო აიკელით, დასწვით და გაანად-
გურეთ; ცეცხლითა და მახვილით მიდით
სხვა ერის მამულზედ; ერთა შორის დად-
გენილი ხელშეკრულებანი დაარღვიეთ,
ისტორიაში სიყალბე შეიტანეთ და სხვის
საკუთრებას დაეპატრონეთო! მონტეს-
კიემ სთქვა: სამშობლოსათვის ტყუილს
არ ვიტყვი და თავს კი გავწირამო! წმინ-
დაა სამშობლოს სიყვარული, მაგრამ წმი-
ნდა მაშინ არის, როდესაც სიმართლეზედ
არის დამყარებული, ძმობაზედ და ერთო-
ბაზედ.

გაბრიელ ტარდი: ნოვიკოვი ამბობს, ერი
ეროვნულ ცხოვრებას მაშინ იწყებს, რო-
დესაც საკუთარი მწერლობა ახლავსო. გაძ-
ლიერება საფრანგეთის მწერლობისა XVII
საუკუნეს ეკუთვნის და იმავე დროიდგან

იწყება შეერთება ფრანგულ პროვინცი-
ბისა. საფრანგეთის ეროვნული სიმაგრე—
საკუთარი მწერლობა არის. ყველა ძლიერს
ერს საკუთარი მწერლობა აქვს, რომელ-
ში თავისებურად გამოსთქვამს ფილოსო-
ფიას ცხოვრების უდიდეს კითხვებისას.
ერის ყოველ ნაწარმოებით სხვა ერებიც
ისარგებლებენ, მაგრამ არტისტს, მწე-
რალს და ფილოსოფოსს ღირსეულად მარ-
ტო თავისი აღმზრდელი ერი შეიგნებს.
იმ ნეტარ დღემდე, როდესაც კაცობრიობა
ძმურად, მშვიდობიანობის შეურყევლად
შესძლებს ცხოვრებას, ყველა ერი ვერ
მიაღწევს, რადგან დღევანდელი ერნი ისევ
იმ აზრისანი არიან, რომ ერის გაძლი-
ერება სხვა ერთა დასუსტებით და და-
ღუპვით შეიძლებაო და უპირველეს ყო-
ვლისა შეიარაღებას და სამხედრო გამაგ-
რებას ცდილობენ. ბევრი ერი ვერ მიაღ-
წევს იმ დღეს, რადგან მანამდე სხვა ერთა
მიერ შთაინთქება; მათთან ერთად შემ-
ცირდება ენათა რიცხვიც და, შეიძლება,
იმ დროს, საერთაშორისო ენად რომელსა-
მე ერთს ენას მისცეს კაცობრიობამ უპი-

რატესობა — ესპერანტოს და ფოლაპიუკს კი არა, რომელიმე ერის ენას. მაგრამ კაცობრიობისაგან საერთაშორისო ენად მიღებულთან ერთად სხვა-და-სხვა ენებიც დარჩება, რადგან შეუძლებელია ისე შედუღდნენ ერთმანეთში ევროპიელნი ერნი, რომ ერთს ერს და ენას-ღა წარმოადგენდნენ.

გაბრიელ მონო: სამშობლოს სიყვარული ისეთივე ბუნებრივი გრძნობაა, როგორც არის თავის თავის და ოჯახის სიყვარული. სამშობლოს სიყვარული სათნოებაა, როდესაც მოყვასად მიაჩნია ყოველი ერი, და ბიწიერებაა, თუ სამართალს გზა აუქცია და გაზვიადებულ, უწმინდურ ეგოიზმად გადაიქცა. როგორც თავის თავის სიყვარული წმინდა მარტო მაშინ არის, როდესაც თავის გონებრივს და ზნეობრივს სისრულეს ცდილობს კაცი, აგრეთვე პატრიოტიზმი — წმინდა მარტო მაშინ არის, როდესაც თავის ერს ღირსეულს ალაგს უმზადებენ კაცობრიობაში მამულის-შვილნი.

ჟიულ კლარეტი: კაცს თავის შვილები უყვარს, მაგრამ სხვისას კი არას ავნებს;

სამშობლო უყვარს, მაგრამ სხვისას კი არა ღუბავს. პატრიოტს თავისი ქვეყანა და ერი უყვარს, რადგან შესისხლხორცე-ბულია მასთან, მაგრამ ამ სიყვარულიდგან სრულიადაც არ გამომდინირეობს სხვის სიძულვილი.

კაცობრიობა უნდა გვიყვარდეს, მაგრამ განა მას უნდა ვანაცვალოთ ჩვენი სამშობლო?! ჩვენი სამშობლო ნაწილია კაცობრიობისა და ამ ნაწილის სიყვარული და სამსახური განა კაცობრიობის სიყვარული და სამსახური არ არის? ერთა შორის ძმობა და ერთობა მწამს, ყოველი პატიოსანი კაცი ძმად მიმაჩნია, ჩემი ქვეყნის შვილი იყოს, თუ ცხრა მთას იქით მდებარისა, ოღონდ... მანამ ყმაწვილი ვიყავ, ყველას ვენდობოდი, ყველას; და ეხლა კი, როდესაც ჭკუა მასწავლავს, ცოტა უნდობლობა მომერია: ჩვენ ხომ ძმანი ვართო, შემომეპარება, და სასიკვდილოდ კი გამწირავს.

ფრანსუა კოპპე: მეც მწამდა ერთაშორებრივი ძმობა და მშვიდობიანობა; მწამდა და ვემსახურებოდი კიდევ, მაგრამ გერ-

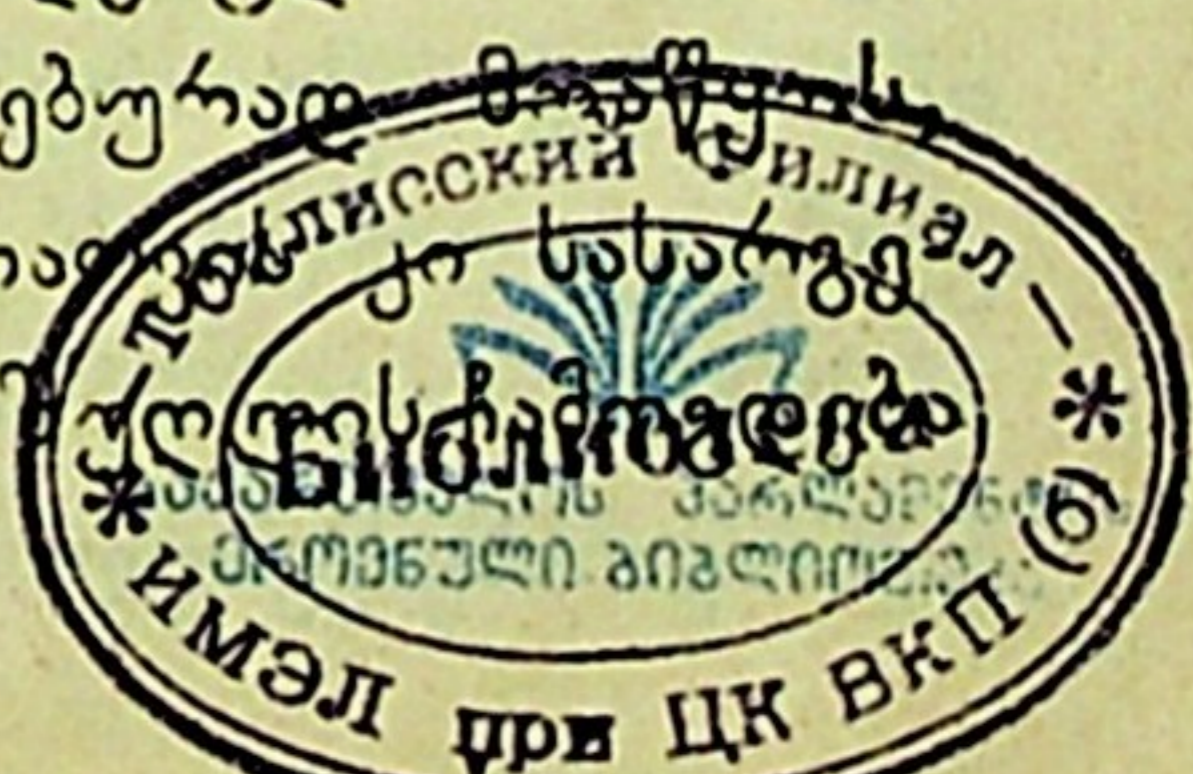
2/1/10

კ 12.3122

81226

მანელთა შემოსევამ დამიმტკიცა — შორე-
ული იდეალი სხვაა, და დღევანდელი გასა-
ქირი სხვაო. ერთხელ გავბრიყვდი და და-
ლიანაც მანანეს; გიჟი არ ვიქნები, მეო-
რედაც გავბრიყვდე? მე ჩემი სამშობლო
შირჩევნია სხვის სამშობლოს, თუმცა ავი
არავისთვისა მსურს, სწორედ ისე, რო-
გორც ბავშვს თავისი დედა ურჩევნია ყვე-
ლა სხვის დედას.

ანატოლ ფრანს: საქვეყნო ძმობა და
მშვიდობიანობა ძველის ძველი მოძღვრე-
ბა არის, რომაელ ფილოსოფოსთაგან გა-
ნმარტებული. ეს მოძღვრება შემდეგშიც
არაოდეს არ მიყუჩებულა და ფენელონი
გარდაწყვეტით ამბობდა — ჩემს თავს ცოლ-
შვილი შირჩევნია, ცოლშვილს — სამშობ-
ლოც სამშობლოს — კაცობრიობაო. ცოტა
არ არის, შეიგნეს ევროპიელმა ხალხებმა
ეს აზრი, მაგრამ ძალიან სუსტად. ხალხი
ჯერ საკმარისად მომზადებული არ არის,
რომ ცხოვრება თავისებურად მოაწყოს,
და ხალხის მმართველთათვის სასარგებ-
ლოა — ერთა შორის უკონფლიქტოება
და ბრძოლის ატეხა.

პოლ და ვიქტორ მარგერიტ: პატრიოტობაც არის და პატრიოტობაც! ჩვენსას არა სძულს უცხო ერთა შვილი, პირიქით კაცობრიობას ნეტარი დროება მაშინ დაუდგება, როდესაც ერთა შორის თანხმობა და მშვიდობიანობა დამყარდება. მანამკი ფრანგნი ვართ, საფრანგეთის შვილნი ვართ სულითაც და ხორციითაც. ვეცადნეთ, ავამაღლოთ და განვადიდოთ ჩვენი სამშობლო, რომ ღირსეული ალაგი დაიქიროს მომავალ ევროპიელ ერთა შეერთებულ შტატებში.

დენი კოშენ: ამბობენ, ეროვნულმა სამშობლომ თავისი დღენი მოჰამა და ჩვენს დროში სამშობლო მთელს ქვეყანას და კაცობრიობასა ნიშნავსო. ამას მაშინ ვიწამებ, როდესაც ერთ ერთს პლანეტთან მიმოსვლას და მაშასადამე ქიშპობასაც დავიწყობთ: საცა წინააღმდეგობა არ არის, საცა ქიშპობა არ არის, იქ ადამიანი ვერ იცხოვრებს. მდორე ზღვის წყალივით ერთგვარი კი არ არის კაცთა საზოგადოება; რამდენიც ადამიანია საზოგადოებაში, იმდენი განსხვავებული ძალია გონებისა, ზნე-

ობისა და პირად ინტერესებისა; უერთმანეთოდ ჩვენ ცხოვრება არ შეგვიძლიან მართალია, მაგრამ ისიც მართალია, რომ ერთმანეთის დაუცხრომელ ქიშპობაში ვატარებთ ჩვენს ცხოვრებას და ჩვენ თავად, შეუდარებელივ არაფერი ვართ: უღარიბოდ მდიდარი არ იქნებოდა, უზარმაცოდ — ბეჯითი, ურეგვნიოდ — ჭკვიანი და უმახინჯოდ — ლამაზი. ნუ თუ ისე გააერთიანირებს ყველა ადამიანს კაცობრიობა, რომ მათ შორის აღარავითარი პიროვნული განსხვავება აღარ იქნეს? ღმერთმა დაგვიფაროს! ქიშპობა ადამიანის ბუნებრივი თვისებაა, მისი წინმწევი და განმავითარებელი; შეიძლება კაცმა სიცოცხლე შესწიროს კაცობრიობას, მაგრამ თავის პირადობის გაუქმებას კი არ იზამს. ხალხთა შორის ამართული სამძღვრები შეგვიძლიანთ აშალოთ; მაგრამ როგორ აშლით იმ განუვალს სამძღვარს, რომელსაც სდებს ადამიანი თავისა და მოძმეთა შუა? პირვანდელი ადამიანი ეგოისტი იყო, მაგრამ რამდენადაც მეტად იზრდებოდა საზოგადოებრივი შეგნება ცხოვრებისა, იმდენად მცირდებოდა ეგოიზ-

მი; ბუნებამ ოჯახი შექმნა; საჭიროების და გრძნობის დახმარებით ეს ნასახი საზოგადოებისა სოფლად იქცა, მაზრად, ქალაქად, ერად. უნდა უყვარდეს ადამიანს, რომ სიყვარულით მადლიერმა სხვას შეაღიოს თავის ძალ-ღონე, — სახელდობრ თავის ოჯახს, სოფელს, ქალაქს, სამშობლოს... მეტის მეტად ნუ გასჭიმავთ სიმს მის სიყვარულისას, თორემ გაწყდება და ისე დამოკლდება, რომ თავის თავის მეტს აღარავის გასწვდება: თუ კი კაცს ოჯახი აღარ ეყოლება და სამშობლო აღარ ექნება, ეგოიზმით აღჭურვილი პირადობა-ღა დარჩება. შეუძლებელს მოგახსენებთ, მაგრამ წარმოიდგინეთ ერთს წამს, რომ ამოდენმა ერებმა დაივიწყეს საკუთარი ისტორია და ტრადიციები, უარჰყვეს ყოველი ეროვნული თვისება, აჯობეს ბუნებრივს და ჰაეროვნულს გარემოებებს და გაერთიანებულ კაცობრიობაში გაქრნენ. რამ უნდა გაიტაცოს სამუშაოდ კაცი? მომავალი იმას აღარ ექნება, ოჯახი არ ეყოლება და სამშობლო, რაღა ექნება საზრუნავი, ერთადერთის თავის თავის გარდა?

ოჯახი და სამშობლო უწმინდესი ქმნი-
ლებაა ჩვენი გულის და გონებისა, უწმინ-
დესი, რადგან ოჯახის და სამშობლოს სი-
ყვარულმა უნდა გვიხსნას ბუნებრივ ეგო-
იზმისგან. ოჯახიც და სამშობლოც, საკუ-
თარს ჩვენს მსგავსად შექმნილნი, ქიშპო-
ბით არის ძლიერი და როგორც ჩვენ—
ერთმანეთში, ისე ერს სხვა ერებთან ქიშ-
პობა ამხნევებს.

დროთა სვლას ვერავინ შეაყენებს, მა-
გრამ ერის წინსვლას კი ძალიან ადვილად.
ეროვნული განვითარება მამულიშვილთა
თავისუფალ ქიშპობაზედ არის დამოკიდე-
ბული და ერთნაირი ერი, ერთნაირი ყმა-
წვილ-კაცობა — მარტო მტარვალთათვის
არის სანატრი, ან იმ პოლიტიკოსთათვის,
რომელთაც მეცხვარეობა შეუძლიანთ და
სხვა არაფერი.

სისულელე არ იქნება, იარაღი შევი-
ხსნა, როდესაც ჩემი მეზობლები თავოთ-
ფეხამდე იარაღში სხედან? სისულელე არ
იქნება, უარყო ჩემი სამშობლო, როდე-
საც სხვებისთვის სამშობლოს სიყვარული
და სამსახური უუწმინდეს გრძნობას და

ვალდებულებას შეადგენს? ვუმტყუვნო, ვულაღატო ჩემს სამშობლოს, რომ სხვათა ლუკმად გავხადო?...

პოლ დერჟულედი. შეიძლება, ძმანიც იყვნენ ხალხნი, მაგრამ ღვიძლი ჩემი ძმა — ფრანგია.

ვიცი, უნდა გვიყვარდეს მოყვასი ჩვენი, მაგრამ უახლოვესი ჩემი მოყვასი ფრანგია.

ჯერ საფრანგეთის სიკეთეს, დიდებას და სიმშვიდეს მოვახმარებ ჩემს სუსტ ძაღლონეს და, თუ გადამრჩა რამე, დეე კაცობრიობისა იყოს.

პოლ დეშანელი. შეიძლება, კაცობრიობის სიყვარულით კაცმა სამშობლოს უმტყუნვოს? არა და არა! კაცობრიობის განათლება, ძმობა ერთობა — ჩემს სამშობლოზედ არის დამოკიდებული.

დიონი. სამშობლოს სიყვარული არ ეწინააღმდეგება კაცობრიობისას და კაცობრიობის სიყვარულით ჭეშმარიტად გატაცებული მარტო ის არის, ვინც ჭეშმარიტი პატრიოტია. ალტრუიზმი ნელ-ნელა იზრდება; საფუძვლად ოჯახის სიყვარული უდევს, რომელიც სოფლის და მერმე ზა-

ზრის, ერის კაცობრიობის სიყვარულად
ხდება.

კაცობრიობის სიყვარული ოჯახის და
ერის უარყოფით დამტკიცდებაო, — დიდი
შეცდომაა: განა ვისაც სამშობლო უყვარს,
უარჰყოფს ოჯახის სიყვარულს?

ნურვინ იტყვის, თანასწორად მიყვარს
ყველანიო, რადგან ამის მთქმელს სრულ-
ლიადაც არავინ უყვარს, თავის-თავის მე-
ტი. და მარტო თავის-თავის სიყვარული
კი უარყოფაა საზოგადოებისა და აქედ-
გან პირდაპირი შარა გზა ბარბაროსობისა
და ველურობისაკენ.

ფურნიერი. იმისთანა მძლავრი იყო უწი-
ნდელს დროში პატრიოტული გრძნობა,
რომ ყველა ხალხს საკუთარი, საერო ღმერ-
თი სწამდა. გავიდა ხანი, სარწმუნოებამ
ელფერი იცვალა, მრავალ ღმერთთა მა-
გივრად ერთი ღვთაება დამყარდა და დღეს
აღარ არის ღმერთი ინგლისელებისა, ფრა-
ნგებისა, არამედ ერთად ერთი ღმერთი ყვე-
ლა განათლებულ ხალხებისა. მაშასადამე
ერთი ბურჯი სამშობლოსი, უმთავრესი და
უწმინდესი — სარწმუნოება — უკვე გამქრა-
ლა.

სხვა ბურჟები კი უკვე გაქრნენ: ზნეობრივი და მეცნიერული ჭეშმარიტებანი მაშინვე კაცობრიობის კუთვნილებად ხდება; და ხელოვნებას სამშობლო არა აქვს, როგორც ვაჭრობას და მრეწველობას.

მაშ რაღა დარჩა სამშობლოს? ენა?... მაშ გააუქმეთ თავისუფალი, მაგრამ ფრანგულად მოლაპარაკე ბელგია; გაჰყავით და გერმანიას, საფრანგეთს და იტალიას შეუერთეთ შვეიცარია; ამერიკის შეერთებული შტატები ინგლისს შეუმატეთ, ან ინგლისი შტატებს. შთამომავლობა? რა შთამომავლობისანი არიან იტალიელები ან ფრანგები, რომელთა ქვეყანა ოცჯერ მაინც იქმნა უცხოთაგან გათელილი? რა შთამომავლობისანი არიან შეერთებული შტატების იანკები, სადაც შერეულია სისხლი იქ ჩასახლებულ გერმანელთა, იტალიელთა, ჰუნგრელთა, რუსთა? დღევანდელს დღეს განათლებული კაცის პატრიოტობა იმაშია და მდგომარეობს, რომ ცდილობს—სხვა ხალხს არ შეაღახვინოს ის პოლიტიკური და ისტორიული კრებული, რომელსაც თითონ ეკუთვნის; მეზობლებმა რომ ია-

რალი აიხსნან და დარწმუნდეს ჩვენი პატრიოტი—მათი შიში აღარა მაქვსო—გეოგრაფიული მნიშვნელობაც კი დაეკარგება პატრიოტიზმს და ერთად ერთი მნიშვნელობა-ლა შერჩება: ადამიანი პატრიოტი იქნება იქ კი არა, სადაც დაიბადა, არამედ იქ, სადაც თავისი შესაფერი წრე ჰპოვა და ბინა დაიდვა.

სამშობლოს სიყვარულს იმ დრომდე ექნება მნიშვნელობა, ვიდრე ერთის ქვეყნის შვილთ შიში ექნებათ—სხვა ქვეყნის შვილებმა არ დაგვიმონავეონ და სამშობლოდგან არ გაგვხიზნონო. რამდენადაც გაიზრდება ყველა ერში საზოგადოებრივი თავისუფლება და გახშირდება ერთა შორის მიმოსვლა, იმდენად შემცირდება ეს შიში და დღეს როგორც კერძო პირნი თავისავე ხალხში, ისე ერნი ქვეყანაში, მონობისაგან თავისუფლებისაკენ მიიწევენ, ძალმომრეობისაგან—სიმართლისკენ, მარტოობისაგან—საზოგადოებისკენ.

ნაციონალიზმს და იმპერიალიზმს, რომელიც დღეს ყველა ერსა სჭირს, ჩინებებსაც კი (ეგრედ წოდებული მოკრი-

ვენი), ერი ერის დაუდგრომელი მტერი ჰგონია და ამიტომ სძულს დემოკრატია, ერთაშორის მშვიდობიანობა და სათნოება; ამ კონსერვატორებისათვის ადამიანი ავი და ბიწიერი ქმნილებაა, რომლის განვითარება იმაში გამოიხატება, რომ უფრო ბიწიერი, ავი და მოყვასთათვის მავნებელი ხდება.

საჭიროა თვალთა ხილვა ჰქონდეს კაცს, რომ ჭეშმარიტებას მიაგნოს: დემოკრატიული თავისუფლება, ერთაშორებრივი ძმობა და საზოგადოებრივი თანასწორობა უპირველეს ყოვლისა იმ ერთ ეღირსებათ, რომელთაც სხვა ერნი მტრად კი არა, ძმად მიაჩნდათ და დამოკიდულობა ჰქონდათ ერთმანერთში. სიმართლეზედ დამყარებული მშვიდობიანობა რომ გაიმარჯვებს, თვით პატრიოტული გრძნობაც განიწმინდება, რადგან საჭირო აღარ იქნება მტყუვანს სამშობლოს ემსახუროს კაცი (ომში მაგ.) მართალის მეზობლის წინააღმდეგ. სამშობლო უბრალო კრებული იქნება ერთი ენით და წარსულით შეერთებულ ადამიანთა, როგორც რაიმე

სინდიკატი სოვდაგართა კრებულს ნიშ-
ნავს, ან ეკლესია—სარწმუნოებრივს სა-
ზოგადოებას.

ადამიანთა ერთმანერთში დამოკიდულე-
ბანი-საზოგადოებრივი გრძნობა და ბრძო-
ლაა, ოღონდ წარსულში ბრძოლა სკარ-
ბობდა, დღეს კი საზოგადოებრივი მიდრე-
კილება; ბრძოლაც რჩება, მაგრამ შეერთე-
ბული კაცობრიობა ბრძოლით ბუნებას
მიმართავს, რომელიც გუშინ ბატონი იყო
ჩვენი, დღეს მტერია და ხვალ მსახურად
იქცევა.

ურბენ გოიე: კაცობრიობაო?! მოი-
გონეთ ტრანსვაალი, კუბა, ჩინეთის ომი,
ინგლისელთა ბანაკნი, სადაც სიმშვილით
იხოცებოდნენ ქალები და ბალები, შე-
ერთებულ ევროპიელ ჯარების სამარცხვი-
ნო საქციელი შორეულ აღმოსავლეთში,
ბელგრადის ტრაგედია, საფრანგეთის ქვე-
შევრდომ არაბების წამება, სისხლით მორ-
წყული ბელგიის კონგო... მრავალი კი-
დევ სხვა და მაშინ ბრძანეთ რამ შეერთე-
ბულ კაცობრიობაზედ!

ასე ურცხვი თავის დღეში არ ყოფი-

ლა უსამაროლოება და ძალმომრეობა!
მაგრამ დავუბრუნდეთ კითხვას... სამშო-
ბლოს სიყვარული შეიცვლება, გაფარ-
თოვდება, მაგრამ კი არ გაქრება.

თუ პატრიოტობა — ყველა უცხოელის
სიძულვილია, ერთა შორის მშვიდობია-
ნობა უსაფუძვლო ოცნებად ხდება; მაგ-
რამ თუ პატრიოტიზმი ის ტკბილი გრძნო-
ბაა, რომელმაც შემაყვარა ჩემთან ახლო
მყოფნი, მათი ჭარი ჭირად გამიხადა, ლხი-
ნი — ლხინად და ყველა კაცთაგან ისინი
უფრო დამიახლოვა, — რით ეწინააღმდეგე-
ბა ამგვარი პატრიოტიზმი კაცობრიობის
სიყვარულს? ჩემთვის მთელი ქვეყანა სამ-
შობლოა და კაცობრიობა ერთად ერთი
ერია, მაგრამ ჩემი აღმზდელი ქვეყანა — სამ-
შობლო მაინც მწამს და მიყვარს: გონე-
ბით კაცობრიობის შვილი ვარ, გულით
— საფრანგეთისა; ჩვენი ერის ყველა ღირსე-
ბით და ნაკლულევანებით აღჭურვილი შვი-
ლი ვარ და სადაც უნდა ვიყვე, ყველა
იტყვის — ფრანგიაო.

გუშინ არ იყო, ცალ-ცალკე სამეფოე-
ბად იყვნენ ნეაპოლი, მილანი, ვენეცია?

რომ ეთქვა ვისმე, რა გაქვთ საბრძოლი, ხომ ძმანი ხართო? — სამშობლოს მოღალატეს უწოდებდნენ.

რა აქვთ საბრძოლი დღევანდელ ერთ? ხომ ძმანი არიან?

გუაიო. პოლ ბერის სიტყვით მოგახსენებთ: „გიყვარდეთ დიდებული ჩვენი სამშობლო! სალოცავ ხატად დაისვენეთ, გულში ცეცხლი აინთეთ მის სიყვარულისა, იმას ანაცვალეთ ყოველი თქვენი ფიქრი და საწადელი. და თუ გისაყვედურათ ვინმე ბრძენთა-ბრძენმა — მეტის-მეტია ეგ სიყვარულიო, უპასუხეთ, რომ დედის ამაგს ვერ გადახდის შვილი, მეტადრე იმ დედისას, რომელსაც შვილიები დაუკარგავს და ზედ დასტირის.“

ალფრედ ნაკე. თავი და ბოლო კაცობრიობის განვითარებისა არის კერძო პირი და შეერთებული კაცობრიობა. მათ შორის იმყოფება პატრიოტიზმი.

ადამიანის მხეცურ ყოფიდან გამოსვლის დრო დახასიათდება კერძო პირთა შორის ბრძოლით. ბრძოლასთან ერთად საზოგადოებრივი საჭიროებაც მოქმედებდა

და მან შეაერთა კერძო პირები ოჯახად, გვარად, ერად, მაგრამ ყოველს საზოგადოებას აქვს ინსტინქტი თვის დაცვისა და ამიტომ გაურბის მის შემცველ გარემოებას, სულ ერთია პროგრესიული იქნება ეს გარემოება, თუ რეგრესიული: თემი მხოლოდ ბრძოლის შემდეგ უერთდებოდა სხვა თემს, მაზრა—სხვა მაზრას და ერი—სხვა ერს. მაშასადამე სამშობლო პროგრესიული ძალის შედეგია და რეგრესიულს ძალას კი წარმოადგენს: სხვა ერთან ფედერაციულ განწყობილებას გაურბის, გაფართოვებას სხვა ერთა დამარცხებით ცდილობს.

პატრიოტიზმს რომ ეს მავნე მხარე ჩამოვაცალოთ, ფრიად სასარგებლო ცნებად ხდება: იგი აერთებს საზოგადოებრივი კავშირით იმ პირთ, რომელთაც საზიარო აქვთ და ერთმანეთში შეთანხმება შეუძლიანთ, და როგორც წარსულში სასარგებლო იყო ინდივიდთა ერებად შეკრება, ისე დღეს სასარგებლო იქნება ერების შეერთება და გაერთიანებული კაცობრიობის შედგენა.

განათლებულ ხალხთა შორის დღეს კიდევ არის წინააღმდეგობა იდეალის და ინტერესებისა, რადგან გაცალკევებულნი არიან სხვა და სხვა ერები; ფედერაციად რომ იქნმნენ შეერთებულნი, საფუძველი აღარ ექნება ქიშპობას: საფრანგეთი და გერმანია რომ ერთსა და იმავე ფედერაციას ეკუთვნოდნენ, ალზას-ლოტარინგიის საქმე თავისთავად გადაწყდებოდა, რადგან აღარც საფრანგეთისა იქნებოდა ეს სადავო მაზრები, აღარც გერმანიისა, არამედ ალზასელებს და ლოტარინგელებსა, და თუ გნებავთ ევროპიელ ერთა ფედერაციისა. . მერმე, როდესაც შეერთდება კაცობრიობა, განა გაქრება ეროვნული პატრიოტიზმი? არა მგონია.

როგორადაც მთელს საფრანგეთში ყველაზედ მეტად ჩვენი მაზრის შვილნი გვიყვარს, რადგან იმათთან უფრო მეტი გვაქვს საზოგადო, ისე ფედერაციად შეერთებულ კაცობრიობაში ყველაზედ მეტად ფრანგი გვეყვარება, მერმე ერთობ ევროპიელი, თუმცა ჩვენს სიყვარულს და ძმობას სხვასაც არავის დავაკლებთ.

ჯონ ლებოკ: ქეშმარიტი სამშობლოს სიყვარული უწმინდესი ღ ჯდიადესი გრძნობა არის. კაცს უნდა უყვარდეს თავისი ოჯახი, თავისი მეზობლები, თავისი ქვეყანა.

საუბედუროდ, მეტად გავრცელებულია 'შეცდომა'—ვისაც თავისი სამშობლო უყვარს, სხვისი უნდა სძულდესო.

ადვილი დასამტკიცებელია, რომ ერთი ერის წარმართება ყოველთვის სასიკეთოა სხვა ერებისთვისაც; თუნდა საფრანგეთი და ინგლისი ავიდოთ მაგალითად. თუ საფრანგეთს კარგი რთველი ჰქონდა, ჩვენც კარგი და იაფი ღვინო გვექნება. და თუ რკინის შემუშავებაში ინგლისმა გააუმჯობესა რამე და რკინა გააიაფა, საფრანგეთიც უფრო იაფად შეიძენს რკინის გზებისთვის და სხვა შენობებისთვის საჭირო მასალას.

იგივე ითქმის გონებრივ და ხელოვნურ განვითარებაზედ: ინგლისი მოლიერით და ვოლტერით სტკბება, საფრანგეთი -- შექსპირით. მეცნიერებამ ხომ სულაც არ იცის, სამშობლო რა არის; მართალია, გვიამე-

ბა, როდესაც ახალ რაიმე გამოგონებით ჩვენმა თანამემამულემ ისახელა თავი; მაგრამ არა ნაკლებ გვიხარიან, როდესაც გამოგონება სხვა ერის შვილს ეკუთვნის და წრფელი გულით ვულოცავთ კაცობრიობას ახალს შენაძენს.

ე. ფერრი: უცოლშვილო კაცი, ძალიან პატიოსანიც რომ იყოს, განხორციელებული ეგოიზმია, რადგან ოჯახისათვისაც კი შეშურებია თავისი გული.

ოჯახის პატრონი, რომელიც თავის ოჯახს იქით არასა ხედავს, დიდად პატივცემულიც რომ იყოს საზოგადოებაში, ეგოისტია, უცოლშვილოზედ გაცილებით ნაკლებად, მაგრამ მაინც ეგოისტია, რადგან საზოგადოებრივი ცხოვრების ბრძოლისთვის და საჭიროებათათვის დაუხშია თავისი გული.

კაცმა თავის თავის გარდა და თავის ოჯახის გარდა სხვაც უნდა შეიყვაროს— თავისი სოფელი, თავისი მაზრა, თავისი ერი. და შეიძლება ესეც არ იკმაროს, სამშობლოს სამძღვრებს იქით გადაიტანოს თავისი სიყვარული და თავის ერთან ერთად უცხო ერსაც ემსახუროს.

უცოლშვილო კაცს, როგორაც ოჯახის პატრონ ეგონის, კაცობრიობისა კი არა, სამშობლოს სიყვარულისაც არა სწამს-რა. სამშობლოს და კაცობრიობის სიყვარულით გატაცებულნი კი ყოველთვის სამაგალითო ბურჯნი არიან თავიანთ ოჯახისა, და როგორც სამშობლოს სიყვარული არ უარჰყოფს ოჯახის სიყვარულს და სამსახურს, ისე კაცობრიობის სიყვარული არ უარჰყოფს საკუთარი ერის და მშობლიურ ქვეყნის სიყვარულს.

ანჯელო დე გუბერნატის. სამშობლოს პირველი ნასახი საკუთარი ქოხი არის და ამ ქოხში საკუთარი ოჯახი. თუ კაცს სახლი არა აქვს, არც სამშობლო აქვს და ძალუნებურად სხვაგან ირჩევს ძირის მოკიდებას. როგორც ხე, ისე უნდა ჩავეჭიდოთ მშობლიურ მხარის მიწას და ღრმად გავიდგად შიგ ფესვები, თუ გვინდა, რომ დიდებულნი ვიყვნეთ ერთა შორის და სხვებთან ერთად ჩვენც გვახსენებდნენ.

ჯერ ოჯახი, მერმე ქალაქი, მერმე სამშობლო, და ბოლოს კაცობრიობა.

მითოლოგია მოვიგონოთ: რამდენი ხა-

ნი ეწვალა ჰერკულესი, მაგრამ ვერა და-
აკლო. რა ანტეს, რადგან ხერხი არ იყო-
და: ვიდრე მიწაზედ ედგა ანტეს ფეხი,
იმას ვერავინ აჯობებდა. რაკი გაუგო საი-
დუმლო ჰერკულესმა, ასწია, მიწას მოა-
შორა და ისე გასრისა.

სამშობლოს მოშორებულნი, ჩვენც ვე-
ლარსად ვიხეირებთ, ვიდრე სხვაგან არ
გავიდგამთ მძლავრად და მჭიდროდ ფეს-
ვებს. მაგრამ განა ადვილია სხვა სამშო-
ბლოს პოვნა, უცხო გარემოებათა შეჩვე-
ვა და დამორჩილება?

მომავალში გაერთიანდება კაცობრიობა
და ეროვნული სამშობლო აღარ იქნებაო.
რატომ არა? ადამიანის და კაცობრიობის
ბედნიერებისათვის განა საჭიროა ამო-
ფხვრა პიროვნულ ენერჯიისა, ინდივიდუალ-
თავისებურობისა? მოესპოთ ადამიანთა გა-
მაკალკევებელი მიზეზები, გავაადვილოთ
მათ შორის დამოკიდებულება მოვფინოთ,
ყველგან განათლება, შევიძინოთ და შევა-
ძენინოთ კაცობრიობას გონებრივ სა-
ლაროს ნაწარმოებნი, გვარის მოსაკეთე-
ბლად შევირთოთ სხვა ერთა ქალები, მე-

გობრულად დაეხვდეთ სტუმარს, სადაურ-
რიც უნდა იყოს, განვაფითაროთ და განვა-
დიდოთ ჩვენი ეროვნება და, გადაგვარე-
ბას კი არა, იმას ვეცადოთ, რომ ჩვენა-
დვე დავრჩეთ. მეტად მრავალ გვარია ბუ-
ნება და რად გვინდა, რომ უდიდებულესი
ქმნილება ბუნებისა — კაცობრიობა — ერთგვარი
იყოს? ფრანგთა და იტალიელთა შორის ერ-
თობის და თანხმობის დამყარება გნებავთ?
განა თუ იტალიელი ფრანგად არ იქცა,
ან ფრანგი იტალიელად, ერთობა ვერ
დამყარდება? ან რითი ემჯობინება გაერთ-
ნაირებული კაცობრიობა დღევანდელს
ერებს? სადღა ნახავთ პარიზელი ქალის
ლიმილს და ბაასს, იტალიელის—ვნებით
სავსე სიმღერას, ესპანელის მოხდენილს
თამაშს? თუ კაცს სამშობლო დაუკარგეთ,
ბარემ მზე დაუბნელოთ და სიცოცხლე
მოუსპეთ. ვისაც სამშობლო არა სწამს,
არც სიყვარული იცის, არც ცხოვრების
მიზანი და არც სათნოება, რადგან ვისმე
ან რასმე უნდა ემსახურებოდეს ჩვენი სა-
თნოება, ვინც ოჯახის და სამშობლოს სი-
ყვარულს მოკლებულია, ვერც კაცობრი-
ობის სიყვარულს შესძლებს, რადგან გუ-
ლი მისი დახშულია სიყვარლისთვის.

ფრანსუა კოშუტი. განათლება ამყარებს ერთა შორის უფრო და უფრო მჭიდროდ დამოკიდებულებას, და ომი კი ასუსტებს და არღვევს... კაცობრიობის ნეტარებისთვის უმთავრესად საჭირო არის ერთა შორის მშვიდობიანობის დამყარება.

სამშობლოს სიყვარული საჭირო გრძნობაა კაცობრიობის განვითარებისთვის. როგორც თვითეულს კაცს აპატიოსნებს და ამალღებს ოჯახის სიყვარული, ისე ერს — კაცობრიობისა; ოღონდ ადამიანის გული იმდენად ფართო არ არის, რომ მთელი ქვეყანა უყვარდეს. ეგ მარტო ქრისტემ შესძლო და... აკი გააღმერთა ადამიანმა! სამშობლოს სიყვარული რომ არ იყოს, სამეფოანი დაიშლებოდნენ, ადგილობრივი ინტერესები წამოჰყოფდნენ თავს და დაუმთავრებელი ბრძოლა ასტყდებოდა თემსა და თემს შორის.

გავა დრო, განათლება თავისას იზამს, და აღარ იქნება აღარც ერთა შორის შური და სიძულვილი, აღარც ბრძოლა და სისხლის ღვრა, აღარც გამარჯვება და ცარცვა-რბევა... მანამდე-კი ყველა ერმა მედგრად დაიცივას ეროვნული თავისი პიროვნება, რადგან კაცობრიობას ის ემსა-

ხურება, ვინც თავის სამშობლოს და ერს იმდენად განაძლიერებს, რომ იმასაც წილს დაუდებს კაცობრიობის წინსვლის ტვირთის ზიდვაში.

ნოვიკოვი. როგორც ადამიანთა არსებობა არას ავნებს ადამიანს, პირიქით, უადამიანოდ შეუძლებელი იქნებოდა ადამიანის ცხოვრება, ისევე სასარგებლოა სხვა და სხვა ერთა და სამშობლოთა არსებობა. ერთა შორის შური და უთანხმოება ჩვენი შეცდომაა, თორემ ერთი და იგივე მისწრაფებით სულდგმულობს ყველა ერთი—დამყარდეს უაღრესი უშიშრობა, ესე იგი სრული სამართლიანობა მთელს ქვეყანაზედ; სამართლიანობა—სხვათა უუკლებათა აღიარებაა და, მაშასადამე, საჭიშპოც აღარაფერი დარჩებათ ერებს.

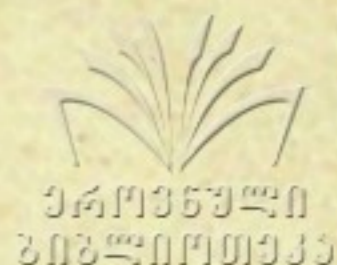
დღეთ, ყველა ერმა განაგრძოს საკუთარი თავისი ევოლიუცია და ეცადოს, რაც შეიძლება ბრწყინვალე და დიდებული ალაგი დაიჭიროს ერთა შორის, ოღონდ წმინდად კი მიაჩნდეს სხვა ერთა უფლებანი.

ვერგა. მარტო სასარგებლო კი არა, საჭიროც არის სამშობლოს სიყვარული, იმიტომ რომ ერნი კაცთაგან შესდგებიან და არა ფილასოფოსთაგან. განა უკვე დადგა

ის დღე, როდესაც ქვეყანაზედ სრული სამართლიანობა დამყარდება, სხვათა უფლებების ღირსეული პატივისცემა გამეფდება და ერთა შორის უთანხმოების უსისხლოდ დამთავრება შესაძლებელი გახდება? ჯერ არა და შორსაცა ვართ!.. მანამდე კი, ამ საოცნებო დღემდე, სასარგებლოდ მრწამს და მაშასადამე სავალდებულოდაც, რომ ყველა მამულიშვილი უპირველეს ყოვლისათვის სამშობლოს ემსახურებოდეს და ხანჯალიც გალესილი ერტყას.

მაქს ნორდაუ. პატრიოტიზმი — სიყვარულია მამულისა, რომელიც ჩვენთა წინაპართა სისხლით არის მორწყული; პატრიოტიზმი სიყვარულია ჩვენი წარსული ცხოვრებისა, ბრწყინვალე ისტორიისა, ენისა, მწერლობისა... ერთი სიტყვით ჩვენ შემქმნელ მატერიალურ და ზნეობრივ პირობათა; სამშობლოს სიყვარული თანდაყოლილი და დაუფასებელი საუნჯეა ყველა ადამიანისა.

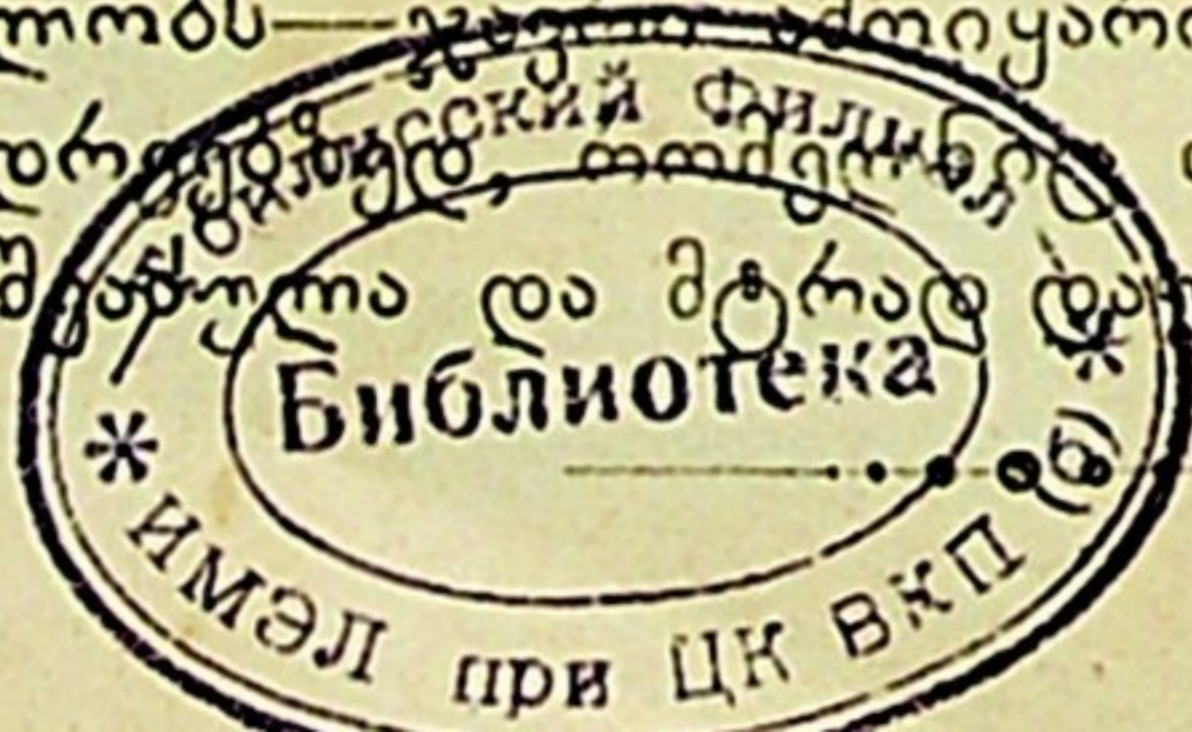
ავადმყოფი უნდა იყოს კაცი, რომ უარჰყოფდეს ამ გრძნობას. მაგრამ ეგ არა კმარა: სამშობლოს სიყვარული — ადამიანთა შორის თანხმობის დამამყარებელი ძალაა. მთელის კაცობრიობის სიყვარული იმისთა-

ნა დიდებული გრძნობაა, იმისთანა წმინდა
 ლ მძიმე ტვირთი, რომ მისი ზიდვა ჯერ-
 ჯერობით მარტო ამირანს და ქრისტეს
 შეაძლებინა ადამიანმა. ეროვნული პატ-
 რიოტიზმისთვის კი სრულიად მზად არის
 დღევანდელი ჩვენი საზოგადოება და ამი-
 ტომ ამყარებს იგი თანხმობას მცირე სამ-
 ძღვრებში და ხშირად ჰბადავს დიდებულ
 გმირებს.

სამშობლოს უარყოფა და მის მაგივ-
 რად კაცობრიობის ლოცვა და დიდე-
 ბა უსაფუძვლოა, რადგან სიტყვა კაცო-
 ბრიობა კაცობრიობისათვის ჯერ-ჯერო-
 ბით ცარიელი სიტყვაა.

ნუ ენდობით იმ ვაჟბატონებს, რომელ-
 ნიც კაცობრიობას ვემსახურებითო, —
 ზურგს აქცევენ თავის აღმზრდელს სამშო-
 ბლოს და მაშასადამე საუკეთესოდ ცნო-
 ბილს ნაწილს კაცობრიობისას! ფსიხია-
 ტრია ამტკიცებს, თუ კაცმა თავისი ქო-
 ნება საკუთარს ცოლშვილს გამოსწირა
 და სხვას უანდერძა, თუნდა საზოგადო
 საქმესაც, შეშლილა და ანდერძით ცდი-
 ლობს — ~~გაუწი~~ ამოიყაროს თავის მემკვი-
 დრე ~~მემკვიდრე~~, თომცხენო თავისმა სიგიჟემვე
 შეაწყობა და მტრად დაუსახაო.

„ცოდნას“ წიგნას მაღაზიაში ისყიდება:

სამშობლო და კაცობრიობა	10 კ.
<hr/>	
ნაკვესები	7 კ.
ლექსები ილია ჭავჭავაძისა—სურათით	15 კ.
რაშია ბედნიერება? იასე რაჭველისა	10 კ.
რაქა (გზა და გზა) სოსიკო მერკვილაძისა	20 კ.
სიმღერა აკაკისა—სურათით	15 კ.
წმიდა გიორგის რაზმი აკაკისა	5 კ.
გრიგოლ ორბელიანის ლექსები	20 კ.
კულტურა ლიპერტისა, თარგ, ყიფიანისა	50 კ.
ლექსიკონი რუსულ-ქართული	50 კ.
სამეგრელოს საერო სკოლები ლოლუასი	5 კ.
ბაში-აჩუკი აკაკისა	30 კ.
სომეხთა მეცნიერნი და ქვათა დაღადი	30 კ.
დამაკვირდი—ბრძენთა აზრები	50 კ.
ლექსიკონი საბა სულხან ორბელიანისა	2 მ.
ქართ.-რუს. ლექსიკონი ჩუბინაშვილისა ყლით	9 მ.
რუსულ-ქართული მისივე ყლით	3 მ.
თავ-გადასავალი აკაკისა	1 მ.
სიტყვიერების თეორია ე. კ.	1 მ.

აქვე ისყიდება სკოლებში სახმარებელი სახელმძღვანელოები და ყოველგვარი ქართული წიგნები.

ვინც სურს იყიდოს წიგნების დაბარებას, დაუყოვნებლივ გაეგზავნება ფას-დადებითაც.

მისამართი ფოსტით: Тифлисъ, книжный магазинъ «ЦОДНА»

მაღაზიის პატრონი სოსიკო მერკვილაძე.

